

Az MN központhadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelme, őrzése és védelme

Garabani István alezredes

I.

Tömegpusztító fegyverek elleni védelem

A korszerű háború viszonyai között a különböző hadtápbjektumok, közlekedési útvonalak és hadtáp szervek az ellenség által tömegpusztító fegyverekkel mért csapások célpontjait képezik.

A hadrakelt csapatok folyamatos hadtápbiztosítása azonban csak a hadtáp életképessége folyamatos fenntartásával, illetve megszakadás esetén annak gyors helyreállításával oldható meg.

Az ellenség által mért tömegpusztító fegyverek alkalmazása következtében nagy kiterjedésű pusztulási gócok, szennyezett zónák, tűzkörletek, esetenként pedig vízzel elárasztott területek keletkezhetnek.

Mindezek által az anyagi eszközök jelentős része megsemmisülhet, az utánszállítás megszakadhat a hadtáp magasabbegységek, egységek és intézetek állományában és technikai eszközeiben nagy veszteség keletkezhet.

A fentiekből levont következtetés alapján megállapítható, hogy a klasszikus értelemben vett „*hadtáp életképesség*” fenntartásának sokrétű feladatai közül az egyik alapvető feladat a tömegpusztító fegyverek elleni védelem megszervezése kell hogy legyen.

E rövid bevezetés után nézzük meg konkrétan, hogy az MN központhadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelme mit foglal magában és milyen sajátosságokkal rendelkezik azt figyelembevéve, hogy az MN központhadtápnál a közel jövőben létrejövő szervezeti változások következtében az MN központhadtáp struktúrája jelentősen megváltozik és az eddigi – alapvetően – hátországi rendeltetésű központhadtáp az elvonuló szárazföldi csapatok felsőszintű hadtápbiztosítását végző mozgékony, az MN központhadtáp előretolt lépcsőjét képező katonai szervezetekkel bővül ki.

A szervezeti módosítás következtében ezután az MN központhadtápot alkalmazás szempontjából két részre tagoljuk, melyből az egyik a „Központhadtáp Előretolt Lépcső” (KHEL), a másik része pedig a központhadtáp hátországi katonai szervezeteket és intézeteket foglalja magába.

Az MN központhadtáp ilyen megosztottsága egyben meghatározza az ellenség tömegpusztító fegyverei elleni védelem megszervezésének sajátosságait és köve-

telményeit. Például a központhadtáp előretolt lépcsőnél a tömegpusztító fegyverek elleni védelmet alapvetően tábori körülmények között és gyakran mozgásban levő szervezetekre, míg a központhadtáp hátországi szerveinél nagyobb részt kőépületben elhelyezett és huzamosabb ideig egy helyben tartózkodó és tevékenykedő szervezetekre kell megszervezni.

A másik jelentős sajátosság a központhadtáp hátországi szervek egy részénél (amelyek a feladataikat a polgári szervekkel közös elhelyezésben hajtják végre – KSZFI, KSZI, HKSZV, VKP stb.), hogy az ellenség tömegpusztító fegyverei elleni védelmet a polgári szervekkel közösen kell megszervezni (a légtalmi tervekkel összhangban).

A sajátosságok után nézzük meg, hogy a központhadtáp magasabbegységek, egységek, intézetek, valamint objektumok tömegpusztító fegyverek elleni védelmének megszervezése, az utasításokban rögzített alapvető rendszabályokkal hogyan valósíthatók meg, a rendelkezésre álló erők és eszközök teljesítőképessége milyen, a védelem megszervezése során a fő figyelmet mire kell összpontosítani.

a) Az MN központhadtáp előretolt lépcső vonatkozásában

Az ellenség tömegpusztító fegyverei elleni védelem megszervezésekor a központhadtáp előretolt lépcső katonai szerveinél abból kell kiindulni, hogy a feladatok végrehajtását a KHEL magasabbegységei, egységei és intézetei alapvetően tábori körülmények között, a háború kezdetén hazai viszonyok és körülmények között, a továbbiakban pedig ellenséges területen végzik.

A központhadtáp előretolt lépcső 120–140 hadrendi eleme a becsoportosítás végrehajtása után és a hadművelet során megközelítően 10–15 ezer km² területen tevékenykedik ezen belül 500–600 km² területen helyezkedik el (települ). E széttagolt elhelyezés, illetve település biztosítja, hogy egy hadműveleti-harcászati atomeszköz egyszerre két objektumot ne tudjon megsemmisíteni.

A széttagolt elhelyezés mellett azonban, elsősorban védelmi hadművelet esetén és huzamosabb ideig egyhelyben való tartózkodás esetén tartalék körleteket is ki kell jelölni.

A központhadtáp előretolt lépcső magasabbegységek, egységek és intézetek tömegpusztító fegyverek elleni védelmét saját erőkkel és eszközökkel kell megszervezni és végrehajtani.

E feladat végrehajtására a következő vegyivédelmi és műszaki szakalegységek állnak rendelkezésre:

Vegyivédelmi:

- az őr és biztosító egységeknél egy műszaki század;
- az ellátó és egészségügyi magasabbegységeknél 1–1 műszaki század, összesen 4.

A felsorolt szakalegységeken kívül a tömegpusztító fegyverek elleni védelmi feladatok végrehajtásában (műszaki létesítmények megépítéséhez, mentésénél torlaszok elhárításába stb.) más alegységek műszaki munkagépei is bevonhatók. (Pl. vasúti felépítményt, építő, útépítő és hidépítő alegységektől).

A tömegpusztító fegyverek elleni védelemben a szakalegységeken kívül a KHEL teljes állománya valamilyen formában részt vesz.

A KHEL tömegpusztító fegyverek elleni védelmi képessége a tábori hadtáphoz viszonyítva mintegy másfélszeresére nőtt a vegyivédelmi alegységek számának növekedése és a műszaki alegységek korszerű gépekkel történő ellátása következtében.

A tábori körülmények között tevékenykedő KHEL magasabbegységek, egységek és intézetek egyik legfontosabb feladata a tömegpusztító fegyverek elleni védelem megszervezésében a települési (elhelyezési) körletek műszaki berendezése. E feladatok végrehajtására KHEL vonatkozásában az ÁHKSZ időszakában csak igen kis mértékben van lehetőség, egyes települési körletekre vonatkozóan pedig egyáltalán nincs lehetőség rezsim és egyéb okok miatt. Ezért a körletek műszaki berendezése csak azok elfoglalása után kezdhető meg.

A jelenleg érvényben levő normatívák szerint a KHEL katonai szervezetek részére mintegy 4500–5000 fm lövész és közlekedési árok, 5000–5500 fm fedett árok, 1500–1700 db sátorfedezék, 2800–3000 db gépkocsi fedezék, valamint 20–30 db 6 vagonos anyag fedezék kiépítését kell elvégezni. A fenti munkák elvégzése a rendelkezésre álló szakalegységek és a teljes személyi állomány igénybevétele esetén általában 3–4 napot vesz igénybe.

A körletek műszaki megerősítését az elfoglalás után azonnal meg kell kezdeni. Az első sorozatba tartozó műszaki munkák (személyi állomány megóvása) elvégzése 5–10 óra alatt hajrható végre.

A KHEL katonai szervek vonatkozásában az ellenség tömegpusztító fegyverek csapásai következményeinek felszámolására egyszerre több irányban kell felkészülni. Ehhez a mentőosztagokat a védelem szervezésekor kell kijelölni. A mentőosztagok állományába tartoznak: 2–3 vegyi sugárfelderítő raj, 1–1 műszaki század (esetleg a felépítmény vagy útépítő alegységtől kijelölt műszaki munkagépek), 1–1 egészségügyi osztag (kórházcsoport), vegyvédelmi mentesítő alegységek (fürdető-fertőtlenítő alegységek), vontató és javító alegységek.

A mentőosztagok egyben a tömegpusztító fegyverek elleni védelem tartalmát is képezik, amelyek más katonai szervek, csapatok részére nyújtandó segítségre is felhasználhatók.

A KHEL katonai szervezeteinél a tömegpusztító fegyverek elleni védelem megszervezésekor, de különösen a csapások következményeinek felszámolásakor igen fontos az együttműködés megszervezése, elsősorban a KHEL magasabbegység, egység és intézetei között, másodsorban a KHEL katonai szervezetek (objektumok) közelében elhelyezkedő MN összefegyvernemi seregestest csapataival, valamint szövetséges front csapataival és hadtáp katonai szerveivel.

A KHEL katonai szervezetek tömegpusztító fegyverek elleni védelmét az MNHF-ség törzs tervezi meg. A bevezetendő rendszabályokat és végrehajtandó feladatokat az MN HTP TÖF (MNHF h.) külön intézkedésben határozza meg. A védelem konkrét megszervezését és a végrehajtás irányítását a KHEL egészére vonatkozóan az MN EHVP vezetője végzi.

A KHEL magasabbegységek, egységek és intézetek védelmét illetően a parancsnokok a felelősek, akik a kapott utasítás alapján részletes tervet dolgoznak ki és a benne foglaltakat a végrehajtásért felelős személyek részére parancs formájában meghatározzák.

b) Az MN központhadtáp hátországi katonai szervek vonatkozásában

Néhány „kettős rendeltetésű” központhadtáp katonai szerv (MKCS, gépkocsi szállító, szállítmánykísérő és csővezeték építő alegység, mintegy 20–25%) kivételével – amelyek tábori körülmények között tevékenykednek – a többi hátországi levő központhadtáp katonai szervezet (75–80%) az ÁHKSZ időszakában meglévő, állandó jellegű honvédségi, illetve polgári objektumokban

helyezkedik el, gyakorlatilag az egész ország területén. Az elhelyezési körülmények egyben meghatározzák az adott objektumokra vonatkozóan a tömegpusztító fegyverek elleni védelmet. Más és más rendszabályok foganatosítása szükséges a város belterületén és a lakott területen kívül (távoli helyőrségben) levő honvédségi objektumban, megint más rendszabály bevezetése szükséges a polgári objektumban, valamint a tábori körülmények között tevékenykedőknél.

A központhadtáp hátszágban tevékenykedő katonai szervei tömegpusztító fegyverek elleni védelmének megszervezéséhez szükséges vegyivédelmi szakalegységekkel csak a tábori körülmények között tevékenykedő katonai szervek rendelkeznek. A többi központhadtáp katonai szervnél a tömegpusztító fegyverek elleni védelmet elsősorban az adott szerv, objektum saját erőiből és eszközeiből kell megszervezni. Ezenkívül maximális mértékben támaszkodni kell a polgári védelem által a lakosság védelme érdekében létrehozott védelmi és mentesítő létesítmények igénybevételére (mentesítő osztagok, fürdők, gépkocsimosók, patyolat vállalatok igénybevétele mentesítés céljából).

Az állandó jellegű objektumokban levő központhadtáp katonai szerveinek lehetőségük van arra, hogy a tömegpusztító fegyverek elleni védelem rendszabályainak egy részét már békeidőben, az ÁHÁSZ időszakában megvalósítsák (a személyi állomány részére zárt fedezékek, óvóhelyek előkészítését, földalatti víztárolók létrehozását stb.), másik részét előkészítsék és adott időszakban gyorsan végrehajtsák.

Ezenkívül lehetőség van arra, hogy tömegpusztító fegyverekkel mért csapás és rádióaktív anyaggal szennyezett felhő elől történő kivonás esetén a személyi állomány és anyagi eszköz részére szükséges körletek (objektumok) már békében szemrevételezésre és esetleg berendezésre kerüljenek.

A személyi állomány és technikai eszközök mentesítéséhez szükséges polgári intézményeket (fürdő, gépkocsi mosó, patyolat vállalat) ugyancsak számba lehet venni és szükség esetén az érintett szervtől igényelni.

A központhadtáp hátszágban tevékenykedő katonai szervek tömegpusztító fegyverek elleni védelmének megszervezésénél – vegyivédelmi és műszaki szakalegységek hiányában – a központhadtáp magasabbegységeknek, egységeknek és intézeteknek maximálisan támaszkodni kell az adott közigazgatási terület polgári védelme által tervezett védelmi rendszabályokra és előkészített objektumaira.

Ezenkívül egy sor rendszabály bevezetése, illetve feladat végrehajtása a központhadtáp hátszági katonai szerveinél központilag kerül végrehajtásra. (Pl. a vegyi sugárfigyelés és az értesítés az országos sugárfigyelő rendszer útján, a csapást szenvedett körzetek mentésének helyi, járási, megyei és országos szintű megszervezése, lakosság kitelepítése a veszélyeztetett körzetből stb.).

A központhadtáp hátszágban tevékenykedő katonai szervezetek tömegpusztító fegyverek elleni védelmét az MNHF-ség törzse tervezi és az MN HTP TÖF (MNHF h.) intézkedésben szabályozza, a konkrét szakági jellegű feladatokat az előljáró szolgálatfőnökök szabják meg.

A végrehajtás megszervezését az objektum parancsnoka végzi.

A tömegpusztító fegyverek elleni védelem megszervezésénél igen fontos a helyi körülmények figyelembevétele is a megbízható jó együttműködés megszervezése a polgári szervekkel és a közelben levő más katonai szervekkel, csapatokkal.

II.

Központhadtáp katonai szervek őrzés-védelmének megszervezése

A központhadtáp magasabbegységek, egységek és intézetek őrzés-védelmének a megszervezése az alkalmazási sajátosságok figyelembevételével történik. A központhadtáp mindkét részénél vannak szervezetszerű őralegységek és szállítmánykísérő alegységek, amelyeknek alaprendeltetése az őrzés-védelem biztosítása. A szervezetszerű alegységeken kívül az őrzés-védelem biztosításába a helyzettől függően bevonásra kerül az adott hadtáp katonai szerv teljes állománya.

A központhadtáp katonai szervek őrzés-védelme általában saját erőkkel és eszközökkel történik. A helyzettől függően (ejtőernyős deszantok, diverzáns csapatok aktív tevékenysége esetén), valamint a védendő objektum jellegétől függően (rakéta, lőszer, üzemanyag, robbanóanyag raktárak, szállítmányok stb.) azonban a központhadtáp katonai szervei megerősíthetők más csapatokkal is. Pl. a központhadtáp előretolt lépcső katonai szervei az összefegyvernemi hadsereg második lépcsőjében (tartalékában) levő magasabbegységektől, a hátsóországban tevékenykedő központhadtáp katonai szervei pedig a HÁVP alárendeltségében levő területvédelmi szerveitől, esetleg a helyi BM és munkásőr szerveitől kaphatnak megerősítést.

Az őrzés-védelem megtervezése és megszervezése jelentősen eltér a központhadtáp előretolt lépcső és hátsóországban tevékenykedő katonai szerveinél. Az *elsőnél* az ÁHKSZ időszakában ennek megszervezése az ismert körülmények („M” végrehajtása, előrevonása stb.) miatt nem lehetséges, ezért az őrzés-védelmet mindig az adott objektumra, szervekre és az adott körülményekre, viszonyokra konkrétan kell megtervezni és szervezni.

Sajátosság ugyancsak, hogy a központhadtáp előretolt lépcső katonai szervei és objektumai az arcvonaltól általában jelentős (30–40 km) távolságra települnek, mégis a földi védelmüket igen gondosan kell megszervezni. A gyosütemű és önálló irányokban kifejlődő korszerű hadműveletekben nem lesz összefüggő arcvonal. Saját csapataink mögött (ez a várható ellenség védelmi felépítéséből is adódik) visszamaradnak ellenséges erők, ezenkívül fontosabb központhadtáp objektumok megsemmisítésére légi deszantok is ledobásra kerülhetnek. Ezért a központhadtáp magasabbegységeknek, egységeknek és intézeteknek állandóan késznek kell lenniük az ellenség támadásának visszaverésére.

Abban az esetben, ha a központhadtáp előretolt lépcső objektumait nagyobb erejű ellenséges támadás veszélye fenyegeti a front (hadsereg) parancsnok erőket és eszközöket bocsáthat a központhadtáp előretolt lépcső oltalmazására.

A *másodiknál* nagy előnyt jelent, hogy az objektumok nagy részénél az őrzés-védelem már az ÁHKSZ időszakában meg van szervezve és háborús viszonyok között csak a megerősítés végrehajtása szükséges. Az ország területén levő központhadtáp objektumok zárt rendszerűek (kerítés, állandó jellegű építmény), a védelmi létesítmények az ÁHKSZ időszakában elkészíthetők, illetve előkészíthetők. Hazai területen az ellenség intenzitása kisebb.

A hadtápjelöltek védelmét a körkörös védelemnek megfelelően, a központhadtáp magasabbegységek, egységek és intézetek sajátosságainak, valamint a rendelkezésre álló erők és eszközök figyelembevételével kell megszervezni.

Az anyagszállítmányok őrzés-védelmét a KHEL-nél és a batországban tevékenykedő központhadtáp katonai szerveinél a szállítmánykísérő szakalegységek végzik.

A közúti műtárgyak, fontosabb kereszteződések őrzés-védelmét, valamint a vasútvonalak műszaki jelzőberendezéseit és a vasúti műtárgyak őrzés-védelmét a közúti és vasúti katonai szervek hajtják végre.

A tábori csővezeték őrzés-védelmét a csővezetéképítő alegységek végzik. Szükség esetén – ellenséges területen – a szakalegységek megerősíthetők harcoló alegységekkel is.

Az MN központhadtáp katonai szervezetek légvédelmi oltalmazása az országos légvédelmi, illetve a front légvédelmi rendszerén keresztül valósul meg. A központhadtáp katonai szervei közül csak a szállítmánykísérő alegységek rendelkeznek légvédelmi eszközökkel (légvédelmi géppuska). Továbbra is szükséges egyes fontos hadtáp objektumok közvetlen légvédelmének biztosítása.

Az őrzés-védelmen kívül nagy gondot kell fordítani a központhadtáp katonai szervek és objektumok álcázására és tűzvédelmére.

A tűzvédelem szempontjából a legfontosabb teendők, a tűzvédelmi előírások betartása, tűzoltó osztagok kijelölése, tűzoltó technikai eszközök és víztartályok biztosítása, tűzoltó technikai eszközök és berendezések hibátlan állapotban való tartása.

A szervezetszerű tűzoltó alegységekkel nem rendelkező központhadtáp katonai szerveknél tűzoltó osztagokat kell kijelölni és kiképezni. A tűzvédelmi rendszabályokat különös figyelemmel kell foganatosítani, a rakétahajtóanyag, üzemanyag és lőszer raktáraknál, valamint egészségügyi intézeteknél.

A központhadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelme, őrzése és védelme rendszabályainak időben történő és gondos megtervezése és megszervezése a sikeres végrehajtás fontos feltételét képezi.

Az MNHF-ség törzse a központhadtáp alkalmazási tervének kidolgozásakor a tömegpusztító fegyverek elleni védelemre, az őrzés-védelemre vonatkozóan *a következőket kell hogy meghatározza* (külön a KHEL-re, külön a hátsóországban tevékenykedőkre):

- az értesítés rendjét, a jeleket és jelzéseket;
- a hadtápjelzők (helyőrségek) állományát, a települési körletek és objektumok (helyőrségek) parancsnokait;
- a megerősítő erőket és eszközöket és azok elosztását;
- a tömegpusztító fegyverek elleni védelemre, őrzés-védelemre irányuló különleges rendszabályokat;
- a szomszédos objektumokkal való együttműködés rendjét;
- a hadtápjelzők álcázására, valamint tűzvédelmére vonatkozó rendszabályokat.

Az MNHF-ség törzse által kidolgozott központhadtápra vonatkozó tömegpusztító fegyverek elleni védelem, őrzés és védelem rendszabályai és végrehajtandó feladatok az MN HTP TÖF (MNHF h.)-i intézkedésben kerülnek meghatározásra.

E tanulmány tartalmánál fogva alapvetően a téma fontosságára igyekszik a figyelmet felhívni, ezért nem célja a kérdések részletes fejtegetése.